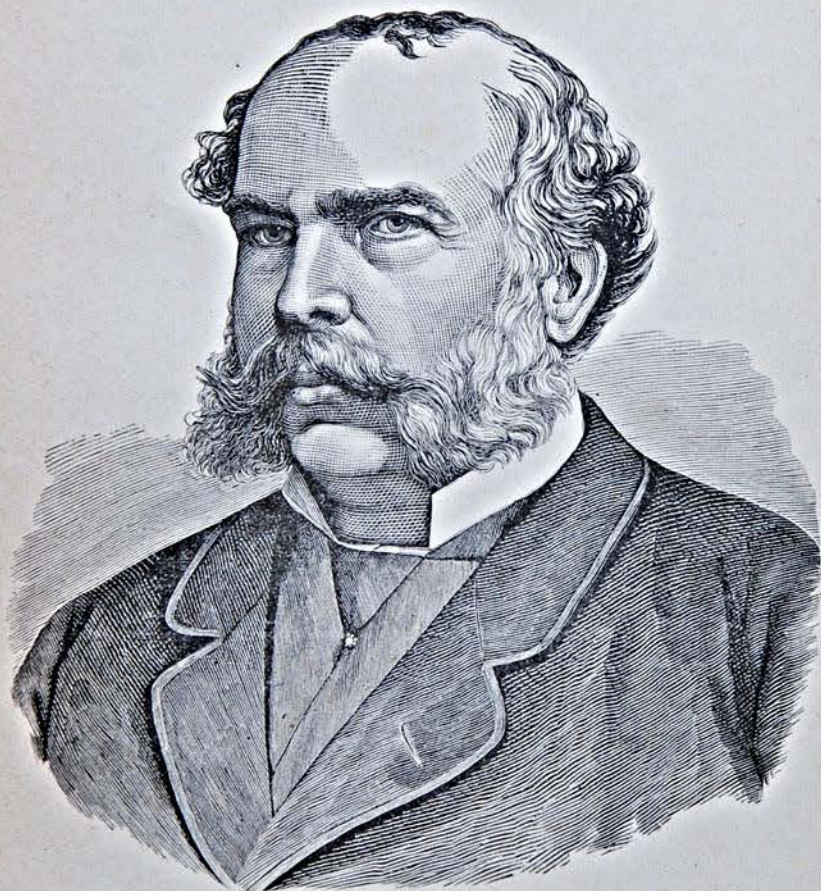

mtatkki

Hungarian Academy of Sciences
Centre for Social Sciences
Institute for Minority Studies

A PDF fájlok elektronikusan kereshetőek.

A dokumentum használatával elfogadom az
[Europeana felhasználói szabályzatát](#).

Gróf Karácsonyi Guidó.

Gróf Karácsonyi Guidó.

(1817—1885.)

A nemzetek története arról tanuskodik, hogy nagyságuk és erejük a nemzet fiainak kimagasló alakjaiban, — szellemi emelkedésük a nemzet művelődésére törő polgáraiban, — jellemük és a jövőt biztosító erkölcsi értékük a nemzeti törekvések és az erkölcs terjesztésében áldozatkész honfiak nemes tetteiben domborodik ki.

Édes hazánk, Magyarország története különösen az, melyből az utókor, a hazáért életet és vért vesztett hősek hantjain, — a tudomány és művelődés terjesztésében munkás tudósok emlékein, — a hazafiság, vallás és erkölcs emelésében életnyugalmat és vagyont áldozó honfiak jelleméből a hazáért önfeláldozó szeretetet, a tudományért igaz lelkesedést, a hit- és erkölcsért buzgó törekvést merithet.

És ha valahol szükséges a nemzeti nagyság fényes képét: a hazaszeretetet, — a nemzeti művelődés, a nemzeti jellem és erkölcs apostolainak ragyogó példáira hivatkozva — mindig előtérbe helyezni, ugy szükséges az édes hazánkban, hol — a sajátságos földrajzi beékeltség, a nemzetiségi fel-felburjánzó törekvések közepette — a történelmi

jogból, az életüket, vérüket, tudományukat, vagyonukat, kényelmüket áldozó nagyok életéből, ezek tettei által felkellesztett kornak eseményeiből kell kimutatni, hogy a hősök vérén szerzett, önfeláldozó tudósok terjesztette európai műveltséggel a művelt államok sorába bevezetett, vallásos hit és nemes erkölcs által biztosított Magyarország — csakis a nagy magyar nemzet hazája lehet.

Közéletünk kimagasló alakjai áldásos működésének ismertetése e szempontból bir főleg értékkel, s ez szolgált alapul arra, hogy a soraim élén megnevezett férfiú közéletének ismertetését adjam, egy oly életnek: melyből e haza minden polgára azon tanulságot meritheti, hogy nemzetiség lehet egy országban több, de nemzet csak egy lehet, s hogy a mely nemzetiség az államnemzet jellegét, törekvéseit elősegíti, nagyságáért lelkesedik, bajaiért vérzik, az a nemzetnek méltó részesévé válik, annak tagjai a haza hű fiaivá lesznek.

Karácsonyi Guidó gróf 1817. áugusztus 7-én született Budapesten. Atyja Karácsonyi Lipót, anyja Stahrenberg Mária grófnő volt. Nem a honszerző hősök vérbeli utódja, hanem a honbiztosító nagyok kimagasló alakja. Családja örmény eredetű volt, 1718-ban nyerte magyar nemességét III. Károly magyar királytól. Karácsonyi Tivadar volt ezen előd, s már ez tett alapítványokat és tetemes áldozatot a haza oltárára. . . úgy, hogy a dúsgazdag »örmény gróf« — így nevezték országszerte Karácsonyi Guidót — csak is családi tradícióit emelte érvényre bőkezű, hazafias áldozataival.

Eleinte katonai pályára készült, azonban — valószínűleg azért, mert az akkori katonáskodás igaz honszeretének nem felelt meg — attól visszavonult, s az ország legnagyobb uradalmi közé sorozható nagy birtoka kezelésével foglalkozott.

Gróf Karácsonyi Guidó valódi magyar főúr volt, a szó legteljesebb értelmében; daczára annak, hogy ő volt a családjában az első, a ki az árisztokrata körökbe felemelkedett. Főlemelkedett a saját erejéből, hiven követvén e jelszót: »A nemesség kötelez« még mielőtt főnemes lett volna.

Korán megértette, hogy a társadalom, a közélet nagy igényekkel lép fel a nagy vagyonnal szemben, s nem kívánt kitérni ezen igények teljesítésének kötelezettsége elől; sőt maga kereste föl azt: a jótékonyt választván élete föladataul, s gyakorolta azt benső ösztönből, nagy arányokban.

Jótékonyága tette őt egyrangúvá a legelőkelőbbekkel ezen országban, s biztosított neki szives fogadtatást ama körökben, melyeknek még ma sem utolsó jellemvonása a kizárólagosság.

Egyik főntartója volt a 40-es években a Petrichevich-Horváth Lázár által szerkesztett »Honderű« szépirodalmi lapnak, mely akkor az árisztokrata osztály izlését képviselte. A nemzeti színháznak megnyitásától kezdve állandó páholybélője s rendes látogatója volt s bizalmas baráti viszonyban állott Liszt-tel, Berlioz-zal, s sok más jeles művészzel.

Mint kiválóan vallásos érzületű ember, számos plebániát és iskolát alapított nagy kiterjedésű birtokain, hol egyúttal telepítéseket is eszközölt. Első kitüntetéseit az egyház körül tett érdemeiért nyerte: IX Pius pápától a Krisztus-, a jeruzsálemi patriarkhától a szent-sír-rendet kapta.

Fiatal korában házasodott, nőül vevén a legdúsabb örökösnök egyikét: Marczibányi Máriát, kivel boldog családi életet élt, mely számos gyermekkel lön megáldva. A dúsgazdag urnő disze lett a társadalomnak és nemes érzülete teljesen egybehangzó levén férjével, az egyesített nagy birtokok módot nyújtottak nekik arra, hogy nagy-uriféle mellett közczélokra is minél többet áldozzanak.

Abban az időben, midőn a Bach-kormány legerősebben működött Magyarország németesítésén, tette le Karácsonyi Guidó az akademiánál azt a 40,000 forintnyi alapítványát, melynek kamatai színművek jutalmazására valának szánva. A magyar nyelvnek, a magyar nemzeti szellemnek ugyan is nem volt akkor erősebb bástyája, féltettebb vára a nemzeti színháznál s Karácsonyi ezen alapítványával sokat lendített a magyarság ügyén. Évről-évre jeles színművek nyerték el a jutalmat, gyarapítva a nem-

zeti színház játérendjét s buzdítva a hivatottakat költői művek alkotására.

A trónörökös születésekor 100.000 frtos alapítványt tett, melynek kamatai évről-évre emberbaráti czélokra, jóteköny intézetek s szegények segélyezésére fordíttatnak.

Karácsonyi Guidó 1858. végén kapta meg a grófi rangot; később a belső titkos tanácsosok sorába is fel emelte a fejedelmi kegy.

Nincs mágnás a ma élők között, kinek nevéhez annyi jótékony alapítvány lenne fűzve, mint az övéhez. A már említett 40.000 frtos akadémiai és 100.000 frtos Rudolf-alapítványon kívül Karácsonyi 8000 frttal járult a nemzeti színház nyugdíjalapjához, 2000-rel a nemzeti múzeuméhoz, 5000-rel a nemzeti zenedéhez, 2000 frttal a lipótvárosi basilika építési alapjához. A nép erkölcsének emelésére, Pestmegyében levő birtokán: Solymáron és Vörösvárt 20.000 frttal »Rózsa-leány-díj«-at alapított, mely minden évben kiadatik a legjobb erkölcsűnek tartott férjhez menő leánynak.

Gróf Karácsonyi Guidó valamint első volt ama főurak között, kik az elnyomatás idejében a magyar irodalomnak segítségére siettek, úgy első volt azok között is, kik megemlékezve gr. Széchenyi István ama buzdításáról, hogy Budapestet az ország fővárosává kell fejleszteni s e célból — első sorban — a magyar főurak válaszsák állandó lakásukká, — mindjárt nősülése után elkezdé építeni a Krisztina-városban ama pompás kastélyt, mely ma is mindenkinek szemébe ötlök, a ki a budai vár nyugati bástyájáról alátekint. E palota, melyben színház, képtár, téli kert van berendezve, egyike az ország legfényesebb uri lakhelyeinek, melyben gyakran gyűlt egybe a szellemi és születési árisztokrácia, a vendégszerető házigazda országos híru estélyeire.

Hazafias működése és kegyes alapítványai által az első között is kimagasló férfiú 1885. szeptember 25-én halt el Buziáson.

E nemes élet minden működése egy-egy bizonyítéka volt fenkölt szellemének, igaz honszeretetének és példány-

szerű kötelességérzetének, mely arra birta, hogy miután e hazában nagy vagyon jutott osztályrészeül, abból a nemzeti közkincs emelésére is nagy áldozatokat tett; de e nemes férfiú élete mindig magasztos tanulság arra is, hogy Magyarországon nemcsak az ő magyar származás, hanem az igaz nemzeti érzés is bir jogcímme — a hazafisághoz.

Dr. Issekutz Viktor.

Agathangelos örmény történetirő. *)

III.

Agathangelos nem tartozik a történeti előadás meseteri közé. Stylje terjengős, az ismétlésekben bővelkedő. Különösen gyakoriak az ismétlések, midőn a közbeékelések által megszakított elbeszélés fonalát újra felveszi. És pedig az ismétlés legtöbbször ugyanazon szavakkal történik, a melyeket első ízben használt, és pedig úgy a beékelés, mint az ismétlés formája olyan, hogy az olvasónak azt kell hinnie, hogy mindkét esetben valami új dologról van szó, mely az elbeszélést egyszerűen tovább fűzi. Szent Gergelyvel háromszor szólíttatja fel a hitközséget a vértanú-nők kápolnáinak felépítésére, mert az első ízben vallási gyakorlatok leírása, másodsor szent Gergely látományának elbeszélése által szakította félbe önnön magát. Háromszor mondja el azt is, hogy szent Gergely a puszták magányába vonult vissza; háromszor, hogy onnan időnként látogatást tett a hitközségben s ismét visszatért; mert mindannyiszor theologiai elmefuttatásokat ékelt az előadás közé. Különös előszeretettel tért vissza a vadkanná változott király állapotának leírásához; nyilvánvaló, hogy ennek igen népszerű tárgynak kellett lennie. Az ily ismétlések okát nem lehet több azonos tárgyú kútfőnek anyag felhasználásában keresni; azonban a forrás tanulmányozásnál

*) A. Gutschmid, Agathangelos, Zeitsch. d. d. morgenl. Ges. 3. köt. — Langlois, Collection, I. — Agathangelos örmény kiad. Velence, 1835. Storia di Agathangelo stb.